

Найвідомішим прикладом джентрифікації є Канері-Ворф (Canary Wharf) в Лондоні. Протягом майже всієї історії Лондона цей район вважався одним із найбільш неблагополучних: до 1980-х рр. тут розташовувалися доки, а навколо проживали низькокваліфіковані робітники. В кінці 1980-х доки припинили свою роботу. В цей же час кілька інвестиційних фондів викупили величезні ділянки в Canary Wharf і перетворили район в найбільший діловий квартал Лондона.

Процеси джентрифікації сприймаються у суспільстві по-різному. З одного боку, як позитивний процес, а з іншого, як досить негативне явище, що зумовлює витіснення жителів центру до інших районів міста [5].

Отже, джентрифікація є одним із найважливіших процесів трансформації міського простору, що супроводжується зростанням цін на нерухомість, зміною інфраструктури, функціонального призначення, населення тощо. Це не ізольований, хаотичний процес; навпаки, джентрифікація є результатом управлінських рішень та ринкових механізмів.

Список використаних джерел

1. Вагин В.В. Городская социология: учебн. пос. – М.: МОНФ, 2000. – 168 с.
2. Джери Д., Джери Дж. Большой толковый социологический словарь. – М.: АСТ, 1999. – Т. 1 – 544 с.
3. Дронова О.Л. Геоурбаністика: навч. посіб. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. – 419 с.
4. Лопатникова Е.А. Джентрификация как инструмент изменения качества городской среды / Е. А. Лопатникова [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу : <http://hdl.handle.net/11701/14528>.
5. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Зміни міського простору столиці // Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін. – К.: Фенікс, 2017. – С.181-184.
6. Слука Н. А. Градоцентрическая модель мирового хозяйства. – М.: Пресс-Соло, 2005. – 168 с.
7. Ley D. Gentrification and the politics of the new middle class // Environment and Planning D: Society and Space. – 1994. – Vol. 12 (1). – P. 53-74.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Заєць А.О.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Постановка проблеми. Існування, соціальне благополуччя і здоров'я народу України нерозривно пов'язані із землею – особливим природним утворенням, якому властиві ознаки просторового та інтегрованого ресурсу: протяжність, рельєф, надра, води, ґрунтовий покрив, рослинність. Земельні

ресурси, при використанні яких формується близько 95% обсягу продовольчого фонду і 70% фонду товарів споживання, по праву вважаються первинним фактором виробництва, фундаментом економіки України. У цьому зв'язку рівень і раціональність використання землі визначають у значній мірі і рівень економічного розвитку держави.

Земельні ресурси виступають територіальною базою розміщення господарських об'єктів, системи розселення населення, а також основним засобом виробництва. Всі землі України незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму відносяться до земельних ресурсів та складають єдиний земельний фонд держави і її регіонів. Надмірне розширення площі ріллі за рахунок схилених земель призвело до порушення екологічно збалансованого співвідношення земельних угідь: ріллі, природних кормових угідь, лісів та водойм, що негативно позначилося на стійкості агроландшафтів і обумовило значну техногенну ураженість природних комплексів. Особливу тривогу викликає зниження родючості ґрунтів Сумської області.

Сьогоднішній стан земельних ресурсів Сумської області вивчений недостатньо добре. Окремі аспекти цієї проблеми висвітлені у роботах Г.О. Бондаренка, М.П. Бондаренка і Г.В. Коритника, В.О. Мартиненка, В.П. Сахна і В.В. Глохи, А.О. Корнуса Т.В. Опари та інших. Окремі статистичні показники, що дозволяють скласти уявлення про стан та оцінку земельних ресурсів, публікуються у регіональних доповідях про стан навколишнього середовища у Сумській області та інших виданнях, що готуються Державним управлінням екології та природних ресурсів.

Також цінний внесок у розвиток теорії і практики землевпорядкування зробили П.Ф. Веденічев, А.П. Вербейко, Д.І. Гнаткович, П.П. Маракулін, І.Р. Михасюк, Л.Я. Новаковський, О.І. Пасхавер, П.М. Першин, С.О. Удачин, О.Д. Шулейкін.

Мета статті: проаналізувати сучасний стан земельних ресурсів Сумської області.

Виклад основного матеріалу. Земля сприймається людиною багатогранно: з космічного погляду як планета Сонячної системи; у повсякденному житті – як навколишній світ; у практичній галузі діяльності, наприклад у сільському господарстві – як головний засіб виробництва, перетворюючись від реалії глобальних масштабів до розмірів конкретної ділянки, в яку вкладається праця і очікується результат [3, с. 34].

Земельні ресурси – це частина земельного фонду, яка може бути використаною у народному господарстві. Сукупний природний ресурс поверхні

суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві [1].

Земельні ресурси разом з іншими природними ресурсами (лісовими, водними, мінеральними, кліматичними) є компонентами довкілля, місцем існування людини, їм належить активна участь у суспільному виробництві, вони є засобом виробництва і джерелом задоволення потреб людини. Саме створення потужного потенціалу багатьох держав, що представлений багатогалузевою промисловістю, розвинутим сільським господарством, розгалуженою транспортною мережею тощо, людство зобов'язане землі. Земля відіграє найважливішу загально-біосферну роль і є основою функціонування атмосфери, гідросфери та інших сфер, розвитку рослинного і тваринного світу, а також людського суспільства. В аграрному секторі земельні ресурси – головний засіб виробництва, найважливіша складова частина ресурсної бази землеробства. Характер і якість земель, родючість сільськогосподарських угідь визначають ефективність аграрного виробництва, можливість розв'язання продовольчої проблеми, продуктивність праці в аграрній сфері [2, с. 101].

Земельний фонд Сумської області складає 2383 тис. га (23,8 тис. км²), що становить 3,94% від території України. За цим показником область посідає 16 місце в країні. Склад земельних угідь Сумської області включає сільськогосподарські землі – 1701,6 тис. га, з яких більша частина (51,7%) припадає на рілля – 1232,8 тис. га, ліси та інші лісовкриті площі – 455,8 тис. га, забудовані землі – 83,2 тис. га, землі природоохоронного призначення – 157,3 тис. га, землі рекреаційного призначення – 1,4 тис. га, землі історико-культурного призначення – 3,4 тис. га.

Частка сільськогосподарських угідь становить 71,4% від загальної площі області і свідчить про високий рівень сільськогосподарського освоєння та надмірну розораність її території. З них власне рілля, як уже вказувалося, становить 51,7% (1232,8 тис. га), сіножаті 11,6% (274,7 тис. га), пасовища 7,1% (169,4 тис. га) і багаторічні насадження 1% (24,5 тис. га). У природному стані (ліси, води, болота) знаходиться 24,9% [4-6]. У результаті незадовільного економічного становища сільськогосподарських товаровиробників в області виникли перелоги, а у зв'язку з відсутністю науково обґрунтованих сівозмін та необхідної кількості органічних та мінеральних добрив, вирощування сільськогосподарських культур проводиться без дотримання ґрунтозахисної технології, що призводить до виснаження земель, зменшення родючості ґрунтів та їх деградації.

Надмірна розораність території є одним з головних чинників, які дестабілізують екологічну ситуацію в області. Необґрунтоване розширення площі ріллі за рахунок схилівих та малопродуктивних земель призвело до

порушення екологічно збалансованого співвідношення у структурі земельних угідь ріллі та природних кормових угідь, лісів та водойм, що негативно позначилося на стійкості агроландшафтів і зумовило значну техногенну ураженість природних комплексів. Землі лісогосподарського призначення в області займають 455,9 тис. га, що становить 19,1% від загальної площі області, а за обґрунтованими нормативами повинні займати 21% [9, с. 51].

Аналіз структури посівних площ, яка склалася в області, дає підставу стверджувати, що вона не відповідає вимогам науково обґрунтованої системи землеробства, не забезпечує збереження та підвищення родючості ґрунтів [7]. Щороку незасіяними залишається понад 200 тис. га орних земель, що вказує на нерациональне використання земельних ресурсів.

Останнім часом спостерігається незначна тенденція щодо зменшення земель сільськогосподарського призначення та збільшення земель лісового фонду. Це відбувається за рахунок посадки лісових культур, самозаліснення, вилучення земель для несільськогосподарських потреб. Внаслідок цього площа сільськогосподарських угідь за 2013-2016 рр. зменшилась на 7,2 тис. га. Всього протягом 2013-2015 років із активного обробітку вилучено 8,0 тис. га, а протягом 2014-2016 рр. – 7,0 тис. га орних земель [8, с. 87].

Проте значні площі малопродуктивних орних земель, які необхідно вилучити зі складу ріллі, залишаються в активному обробітку (Конотопський, Кролевецький, Краснопільський, Охтирський, Роменський, Середино-Будський, Сумський, Тростянецький, Ямпільський райони). На частину цих земель, площею понад 3 тис. га, у 2015-2016 рр. розроблені проекти їх консервації шляхом залуження та заліснення. Однак освоєння цих проектів здійснюється низькими темпами. Наприклад, консервацію шляхом залуження здійснено лише на 200 га у чотирьох районах (Глухівському, Липоводолинському, Роменському та Сумському), а заліснення на площі 114,6 га в Краснопільському, Середино-Будському і Охтирському районах. Всього у Сумській області нараховується 222,5 тис. га деградованих і малопродуктивних земель, це становить 18% до загальної площі орних земель області. Найбільше таких земель у Сумському, Тростянецькому і Краснопільському районах (у кожному більше, ніж по 20 тис. га). Найменше деградованих і малопродуктивних земель – у Буринському і Конотопському районах (0,24 і 0,33 тис. га відповідно).

Об'єктивною характеристикою ґрунту є родючість. Вона оцінюється не тільки за вмістом гумусу та поживних речовин у ґрунті, але і величиною та сталістю врожайів основних сільськогосподарських культур. Аналіз врожайних даних озимої пшениці, інших зернових культур та цукрових буряків в області за останні 40 років показує значні коливання їх рівнів як по роках, так і по природних зонах [2, с. 103].

Висновки. Стан використання земельних ресурсів Сумської області характеризується як напружений, подекуди кризовий, з тенденцією до погіршення зі значними диспропорціями, зокрема надзвичайно високим, економічно та екологічно необґрунтованим рівнем господарського (передусім сільськогосподарського) освоєння території; значною землеємністю основних галузей економіки області; стихійним формуванням нових землекористувань ринкового типу шляхом оренди земельних ділянок (паїв), які характеризуються нестабільністю, дрібноконтурністю, черезсмужжям; інтенсивним розвитком деградаційних процесів та наявністю значних площ деградованих земель; недостатньою часткою земель природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення; незадовільним нормативно-правовим та нормативно-технічним забезпеченням, що регулюють використання та охорону земель.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону земель» (ст. 1) м. Київ, 19 червня 2003 року N 962-IV.
2. Бондаренко М.П. Науково-обґрунтована система ведення сільського господарства Сумської області / М.П. Бондаренко, Г.В. Коритник. – Суми : ВАТ «СОД», Козацький вал, 2016. 662 с.
3. Екологічний паспорт Сумської області станом на 1.01.2010 року / Суми: Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Сумській області, 2016. 110 с.
4. Корнус А. О. Географічна оцінка родючості ґрунтів Сумської області // Наукові записки СумДПУ ім. А. С. Макаренка. Географічні науки. 2013. Вип. 4. С. 35–38.
5. Корнус А. О. Географія Сумської області: природа, населення, господарство / А.О. Корнус, І.В. Удовиченко, Г.Г. Леонтьєва, В.В. Удовиченко, О.Г. Корнус. – Суми: ФОП Наталуха А.С., 2010. 184 с.
6. Корнус А.О. Оцінка стану земельних ресурсів Сумської області // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. 2012. Вип. 1. С. 215–219.
7. Корнус А. О. Структура рослинництва та її відповідність природним передумовам як чинник сталого розвитку агровиробництва (на прикладі Сумської області) Фінансово-облікове забезпечення сталого розвитку аграрного сектора України : колективна монографія / за заг. ред. Л.І. Катан та Н.І. Демчук. Дніпро : Пороги, 2017. Розділ 2, глава 2.4. С. 163–173.
8. Паламарчук М.М. Географія України: підручник для середньої школи / М.М. Паламарчук. К. : Освіта, 2010. 159 с.
9. Паньків З.П. Земельні ресурси: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с.

АЛГОРИТМ ГЕОЕКОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВИХ ТЕРИТОРІЙ

Іванов Є.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Різновидом геоекологічних досліджень гірничопромислових територій є еколого-ландшафтні, що ґрунтуються на науково-методологічних засадах